

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

УДК 336.14:330.56(477)

JEL O18, R13, E72, H72

DOI: 10.31471/2409-0948-2018-1(17)-23-31

Васильчак Світлана Василівна

д.е.н., професор

Львівський державний університет внутрішніх справ,

Вул. Городоцька, 26, м. Львів, 79000, Україна

e-mail: gidyak@i.ua

Дубина Марія Петрівна

к.е.н., старший викладач

Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені Степана Гжицького,

Вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79000, Україна

e-mail: dubynamarichka@gmail.com

Соловій Сергій Богданович

к.е.н.

ТОВ «КарпоінтЕлектрик»,

вул. Городоцька, 306, м. Львів, 79000, Україна

e-mail: soloviy1977@gmail.com

Жидяк Олександра Романівна

д.е.н., доцент

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

Вул. Героїв оборони, 10, м. Київ, 03127, Україна

e-mail: gidyak@i.ua

РИЗИКИ ПРИ ФОРМУВАННІ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади формування міжбюджетних відносин в Україні в умовах децентралізації та реформування пенсійної системи в Україні.

Метою дослідження є виявлення найбільш суттєвих проблем розвитку пенсійної системи в Україні в контексті формування міжбюджетних відносин в умовах децентралізації та окреслення можливих шляхів їх вирішення.

Методи дослідження. У дослідженні використано сукупність наукових методів і підходів, у тому числі логічного узагальнення, системний, метод порівнянь, графічний, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження.

Результати роботи. У статті досліджено стан міжбюджетних відносин в Україні в умовах децентралізації. Здійснена порівняльна характеристика централізованої та децентралізованої моделей міжбюджетних відносин та проведений аналіз структури доходів місцевих бюджетів в Україні у 2017 році. Описано можливі ризики в процесі децентралізації. Обґрунтовано напрями вдосконалення міжбюджетних відносин в умовах децентралізації в контексті вирішення проблем розвитку реформованої пенсійної системи

в сучасній Україні та перспективи їх подолання. Визначено, що вдосконалення чинної пенсійної системи має багатоаспектний характер та розраховане на тривалу перспективу, що полягає у втіленні в життя вже прийнятих законодавчих актів, виявленні їх недоліків і розробці пропозицій щодо вдосконалення системи державного регулювання у цій сфері.

Галузь застосування результатів: економічні науки та практична діяльність структурних підрозділів Пенсійного фонду України.

Висновки. Основні підсумки дослідження та його теоретико-методологічні результати можна звести до наступного формулювання: пенсійне забезпечення та його рівень визначають економічне та соціальне становище населення країни, формує систему соціального захисту. Дослідження доводять, що держава проводить пенсійну реформу, при цьому не маючи на це необхідної кількості фінансових ресурсів, визначено важливу роль в цьому формуванні міжбюджетних відносин та передбачення ризиків, які можуть при цьому виникати та вжиття заходів, направлених на їх запобігання в процесі децентралізації.

Ключові слова: ризики, міжбюджетні відносини, децентралізація, міжбюджетні трансферти, пенсійна система, пенсійна реформа, накопичувальна пенсійна система, соціальна сфера.

Vasylchak Svitlana Vasylivna
Doctor of Economics, Professor
Lviv State University of Internal Affairs
Gorodotska Street, 26, Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: gidyak@i.ua

Dubyna Mariya Petrivna
PhD in Economics, assistant
Stephan Gzhytskyi Lviv National University of
Veterinary Medicine and Biotechnologies,
Pekarska Street, 50, Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: dubynamarichka@gmail.com

Soloviy Sergiy Bogdanovich
PhD in Economics
LLC "Carpoint Electric"
Gorodotska Street, 306, Lviv, 79000, Ukraine
e-mail: soloviy1977@gmail.com

Zhydyak Olexandra Romanivna
doctor of economics, associate professor
NSC «Institute of Agrarian Economics»
Street Heroes of Defense, 10, Kyiv, 03127, Ukraine
e-mail: gidyak@i.ua

RISKS IN FORMATION OF BUDGET RELATIONS IN DECENTRALIZATION CONDITIONS AND PROBLEMS OF REFORM OF THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE

Abstract. The subject of the study is theoretical and methodological principles of the formation of inter-budgetary relations in Ukraine in the conditions of decentralization and reformation of the pension system.

The purpose of the study is to identify the most significant problems of the development of the pension system in Ukraine in the context of developing intergovernmental fiscal relations in a context of decentralization and outlining possible solutions.

Research methods. The study uses a set of scientific methods and approaches, including logical generalization, systemic, comparison method, graphical, which allowed to ensure the conceptual unity of the research .

Results of work. The article investigates the state of inter-budgetary relations of Ukraine in the conditions of decentralization. A comparative characteristic of centralized and decentralized models of intergovernmental fiscal relations has been done. An analysis of the structure of local budget revenues in Ukraine in 2017 has been conducted. Describes the possible risks in the process of decentralization.

The directions of improvement of interbudgetary relations in the conditions of decentralization in the context of solving the problems of the reformed pension system development in modern Ukraine are grounded. It is determined that the improvement of the current pension system has a multi-faceted nature and is designed for a long-term perspective, which consists in the implementation of already adopted legislative acts, identifying their shortcomings and developing proposals for improving the system of state regulation in this area.

The field of application of results. In the field of economic sciences and in the practical activity of the structural units of the Pension Fund of Ukraine.

Conclusions. The main results of the study and its theoretical and methodological results can be reduced to the following: pension provision and its level determine the economic and social situation of the population of the country, forms a system of social protection, the research proves that the state conducts. The pension reform, while not having the necessary amount of financial resources, has identified an important role in framing intergovernmental fiscal relations and anticipating the risks that may arise, and taking measures aimed at preventing them in the process of decentralization.

Key words: risks, intergovernmental fiscal relations, decentralization, intergovernmental transfers, pension system, pension reform, accumulative pension system, social sphere .

Васильчак Светлана Васильевна
д.э.н., профессор
Львовский государственный университет внутренних дел
Ул. Городецкая, 26, г. Львов, 79000, Украина
e-mail: gidyak@i.ua

Дубина Мария Петровна
к.э.н., ст. преподаватель
Львовский национальный университет ветеринарной
медицины и биотехнологий имени Степана Гжицкого
Ул. Пекарская, 50, г. Львов, 79000, Украина
e-mail: dubynamarichka@gmail.com

Соловий Сергей Богданович
к.э.н.
ООО «Карпоинт Електрик»,
Ул. Городецкая, 306, г. Львов, 79000, Украина
e-mail: soloviy1977@gmail.com

Жидяк Александра Романовна
д.э.н., доцент
ННЦ «Институт аграрной экономики»
Ул. Героев обороны, 10, г. Киев, 03127, Украина
e-mail: gidyak@i.ua

**РИСКИ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ МЕЖБЮДЖЕТНЫХ
ОТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ И ПРОБЛЕМЫ
РЕФОРМИРОВАНИЯ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В УКРАИНЕ**

Аннотация. Предметом исследования являются теоретико-методологические основы формирования межбюджетных отношений в Украине в условиях децентрализации и реформирования пенсионной системы.

Целью исследования является выявление наиболее существенных проблем развития пенсионной системы в Украине в контексте формирования межбюджетных отношений в условиях децентрализации и определение возможных путей их решения.

Методы исследования. В исследовании использованы совокупность научных методов и подходов, в том числе логического обобщения, системный, метод сравнений, графический, что позволило обеспечить концептуальное единство исследования.

Результаты работы. В статье исследовано состояние межбюджетных отношений в Украине в условиях децентрализации. Осуществлена сравнительная характеристика централизованной и децентрализованной моделей межбюджетных отношений и проведен анализ структуры доходов местных бюджетов в Украине в 2017 году. Описаны возможные риски в процессе децентрализации. Обоснованы направления совершенствования межбюджетных отношений в условиях децентрализации в контексте решения проблем развития реформированной пенсионной системы в современной Украине и перспективы их преодоления.

Определено, что совершенствование действующей пенсионной системы имеет многоаспектный характер и рассчитано на длительную перспективу, которая заключается в воплощении в жизнь уже принятых законодательных актов, выявлении их недостатков и разработке предложений по совершенствованию системы государственного регулирования в этой сфере.

Область применения результатов. В области экономических наук и в практической деятельности структурных подразделений Пенсионного фонда Украины.

Выводы. Основные итоги исследования и его теоретико-методологические результаты можно свести к следующей формулировке: пенсионное обеспечение и его уровень определяют экономическое и социальное положения населения страны, формирует систему социальной защиты, исследования показывают, что государство проводит пенсионную реформу, при этом не имея на это необходимого количества финансовых ресурсов, определены важную роль в этом формировании межбюджетных отношений и предсказания рисков, которые могут при этом возникать, и принятие мер, направленных на их пре нения в процессе децентрализации.

Ключевые слова: риски, межбюджетные отношения, децентрализация, межбюджетные трансферты, пенсионная система, пенсионная реформа, накопительная пенсионная система, социальная сфера.

Постановка наукової проблеми : В сучасних умовах розвитку економіки України для підтримки економічного зростання, нормалізації бюджетного процесу, ліквідації диспропорцій регіонального розвитку потрібно забезпечити нормальне функціонування системи міжбюджетних відносин, особливо зараз, в умовах децентралізації. Перспективи регіонального розвитку значно залежать від ефективності функціонування такої системи міжбюджетних відносин.

У соціально-економічному розвитку країни та регіонів важливу роль відіграє механізм регулювання міжбюджетних відносин. Він визначає пропорції розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між різними рівнями бюджетної системи і сприяє вирішенню соціально-економічних проблем та досягненню економічного зростання. На сьогоднішній день функціонування міжбюджетних відносин є неефективним, це пов'язано із посиленням диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів, недостатньою фінансовою забезпеченістю місцевих бюджетів. Тому важливим є дослідження міжбюджетних відносин з позицій децентралізації з одночасним узгодженням інтересів усіх суб'єктів міжбюджетних відносин та врахування ризиків, які можуть виникати при децентралізаційних процесах. Особливо важливе значення має вирішення даних проблем

в контексті пенсійної реформи. Стан потенціалу реального сектора економіки фактично не створює необхідної доданої вартості. Для вирішення проблем підвищення соціальних стандартів держава формує штучне збільшення доходів шляхом емісії грошей. Це призводить до досить стриманого розвитку реального сектору економіки.

Рівень пенсійного забезпечення є показником економічного та соціального становища населення країни. Питання реформування пенсійної системи сьогодні гостро стоїть у багатьох країнах світу. Серед цих проблем слід виділити: демографічні (депопуляція та старіння населення, зменшення тривалості життя, зниження народжуваності, міграція робочої сили); економічні (безробіття, погіршення співвідношення між працюючими та пенсіонерами, зростання навантаження на працююче населення); соціальні (бідність у найбагатших країнах, "мізерний" споживчий кошик тощо) [1, с. 59].

На сьогоднішньому етапі соціально-економічного розвитку суспільних відносин в Україні неабияка увага приділяється пенсійному реформуванню. Є потреба в усуненні законодавчих прогалин, вдосконаленні правового регулювання питань сплати страхових внесків на обов'язкове державне пенсійне страхування, усунення диспропорцій у рівнях пенсійного забезпечення різних категорій громадян тощо. Важливу роль при цьому буде відігравати бюджетна децентралізація, де механізм формування доходів місцевих бюджетів при здійсненні реформ і може бути запорукою її успішності.

Аналіз досліджень проблеми. Численним проблемним питанням удосконалення міжбюджетних відносин присвятили свої праці вітчизняні вчені: О. Власюк, В. Макогон, Н. Корень О. Каун, В. Кравченко, І. Чугунова, Л. Шемаєва, Л. Фещенко. Серед зарубіжних вчених – Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, Р. Масгрейв, Р. Міллер, У. Оутс. Проблематику розвитку пенсійної системи в Україні досліджували Л. Ткаченко, Я. Дробот, І. Губрієнко, Л. Єлісеєва, Н. Примачук, Т. Калита, В. Толуб'як та інші. Однак, в сучасних умовах певні питання щодо міжбюджетних відносин та пенсійної реформи залишаються далекими від вирішення, що робить актуальним потребу подальших досліджень цієї сфери.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження : За своєю соціально-економічною природою пенсійна система вважається одним із чинників національної безпеки України. Пенсійна система за своєю структурою та змістом є складним комплексом інститутів, відносин та механізмів, за допомогою яких формуються пенсійні фонди та створюються відповідні умови для пенсійного забезпечення непрацездатного населення. Невід'ємною складовою пенсійної системи є пенсійне забезпечення [2, с. 24]. Система пенсійного забезпечення в Україні залишається соціально несправедливою – як за професійною, так і за гендерною ознаками. Важливим практичним кроком під час здійснення системних перетворень у вітчизняній пенсійній системі є запровадження з 1 жовтня 2011 року Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної «системи». Цей закон охоплює певний ряд проблем, які стосуються соціальної сфери, а саме: підвищення пенсійного віку, збільшення тривалості нормативного страхового стажу, обмеження максимального розміру пенсії тощо [3, с. 100].

Пенсійна реформа в Україні є продовженням та однією з необхідних умов ринкового реформування соціальної політики держави. Удосконалення чинної пенсійної системи має багатоаспектний характер і розраховане на довготривалу перспективу, що полягає у втіленні в життя вже прийнятих законодавчих актів, виявленні їх недоліків і розробці пропозицій щодо вдосконалення системи державного регулювання в цій сфері.

Як вже відзначалось вище, важливу роль у вирішенні пенсійного забезпечення будуть відігравати місцеві бюджети та їх виконання в умовах ризиків. Станом на початок 2017 р. в Україні загальна кількість місцевих бюджетів різних рівнів становила 10838, з них 24 обласних, 460 районних, 148 міст обласного і 224 міст районного значення, 592 селищних, 27 – бюджети районів у містах, 9199 сільських бюджетів, 4 районних бюджетів, які не мають міжбюджетних відносин, 159 бюджетів об'єднаних

територіальних громад та бюджет м. Києва [4]. Бюджетним кодексом України у ст. 81 визначено, що між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами здійснюються міжбюджетні відносини щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України [5]. Децентралізаційні процеси докорінним чином змінили систему міжбюджетних відносин. Пріоритетами запроваджених змін визначено розширення прав органів місцевого самоврядування у прийнятті рішень та надання їм повної бюджетної самостійності щодо наповнення своїх бюджетів і здійснення видаткових повноважень. Одночасно передбачено збільшення джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету, запровадження нового виду податку – акцизного податку з кінцевих продажів, розширення бази оподаткування податком на нерухомість. Для здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти та охорони здоров'я запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну. Водночас змінами до Податкового кодексу України підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів, зокрема шляхом надання права самостійного визначення ставок податків та встановлення пільг з їх сплати [6].

В структурі доходів місцевих бюджетів частка міжбюджетних трансфертів у 2017 році становила 54,3% (53,4% у 2016 р.) (рис. 1), що свідчить про бюджетну централізацію та її посилення. А це суперечить принципам бюджетної децентралізації.

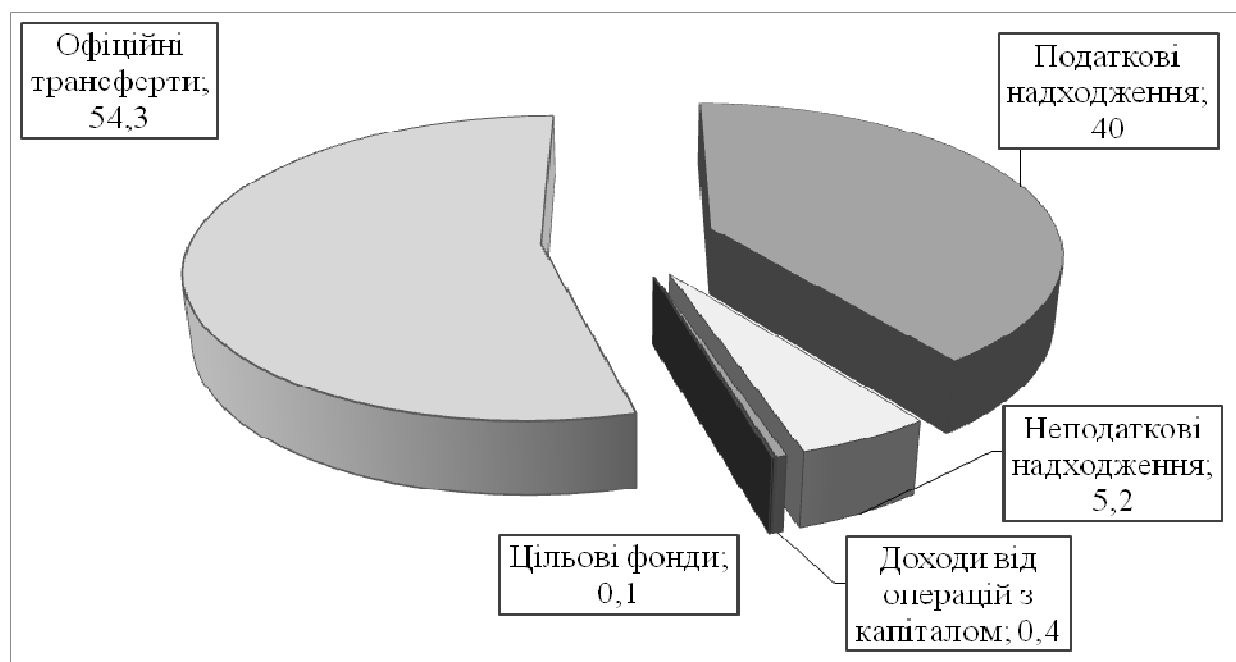

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів України у 2017 році, %*
*Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України

В Україні міжбюджетні трансфертні ресурси перетворилися з інструменту надання фінансової допомоги у засіб здійснення перерозподільних процесів. Як показує практика, збільшення обсягів трансфертів призводить до того, що органи місцевого самоврядування не зацікавлені у пошуку додаткових джерел доходів для фінансування власних потреб. І, як наслідок, мають місце зниження ефективності використання коштів та низька результативність усієї системи міжбюджетних відносин.

Доцільно звернути увагу на те, що головна проблема розвитку пенсійної системи полягає у відсутності певної законодавчої бази, яка б регулювала фінансовий аспект цього питання. У своїх наукових працях Т.А. Калита акцентує увагу на тому, що визначення напрямів реформування пенсійної системи та її сучасний стан залежать від розв'язання

економічних, соціальних і фінансових проблем. Для вирішення їх потрібний цілий комплекс заходів, які повинні бути узгоджені з рівнем економічного розвитку держави, податкової та соціальної політики тощо. Пенсійній реформі не вистачає темпів і комплексності у фінансовому механізмі осучаснення пенсійних виплат. Пенсійна реформа насамперед спрямована на підвищення рівня життя пенсіонерів, встановлення залежності розмірів пенсій від сум заробітної плати, на яку нараховуються страхові внески, і страхового стажу, а також фінансової стабільності пенсійної системи, заохочення громадян до заощаджень коштів на старість тощо [7, с. 101].

Однак, на думку окремих фахівців, такі масштабні соціальні ініціативи Уряду потребують додаткового фінансування. Найочевиднішим проявом кризи пенсійної системи є значний дефіцит власних коштів, що призводить до посилення залежності від державного бюджету. Для Державного бюджету України, і без того переобтяженого соціальними зобов'язаннями, забезпечення встановленого рівня пенсійних виплат стало серйозним випробуванням, і, безумовно, однією з причин його дефіциту. Постає проблема не стільки у видатках Пенсійного фонду, скільки у його фінансуванні.

Безперечно, запроваджена в Україні реформа децентралізації спрямована, насамперед, на розвиток самостійності місцевих територіальних громад, забезпечення їх фінансової самодостатності, підвищення рівня забезпечення прав та свобод громадян, максимальне врахування їх інтересів при вирішенні місцевих проблем. Проте при реформуванні системи управління в напрямку децентралізації існує чимало ризиків, неврахування яких може привести до негативних наслідків. Основними з них є:

- ризик поглиблення дисбалансів соціально-економічного розвитку різних територій і неефективність важелів спрямованих на вирівнювання диспропорцій;
- фінансовий ризик невиконання місцевого бюджету;
- надмірна децентралізація може ускладнити процес узгодження цілей адміністративно-територіальних одиниць із макроекономічними цілями держави;
- ризики, пов'язані з необхідністю перегляду адміністративно-територіальних одиниць (недостатність механізмів, передбачених Законом України "Про об'єднання територіальних громад", наприклад, добровільність таких об'єднань не забезпечує систематичності застосування відповідних норм);
- ризик неконтрольованого здійснення місцевими органами влади запозичень, в тому числі іноземних;
- супротив громадськості (страх втрати інфраструктурних об'єктів, закладів освіти тощо);
- ризик зниження якості місцевого управління. Даний ризик зумовлений, насамперед, низьким рівнем компетентності місцевих службовців, проходження до місцевих органів влади депутатів без належного рівня підготовки;
- активізація політичної боротьби з метою об'єднання адміністративно-територіальних одиниць на користь тих чи інших політичних груп;
- зниження державного контролю щодо виконання виконавчими органами місцевих рад повноважень може призвести до порушення законодавства.

Отож, подальше формування міжбюджетних відносин в умовах децентралізації вимагає розширення прав органів влади на місцях, зміцнення їх бюджетної самостійності та визначення відповідальності. В контексті продовження тлумачень вітчизняних вчених на нинішньому етапі першочерговими заходами мають стати [8]:

- прийняття змін до Конституції України в частині децентралізації влади та визначення функцій місцевих громад;
- визначення прав і повноважень органів місцевого самоврядування й об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно з законом та перспективним планом формування територій громад;
- визначення та затвердження державних соціальних стандартів шляхом розробки та впровадження методик розрахунку вартості соціальних послуг для всіх галузей (освіти,

охорони здоров'я і т. д.), що дасть змогу визначати грошовий еквівалент та склад послуги, яка надається;

– підвищення якості й ефективності соціальної політики та формування передумов для функціонування “ринку соціальних послуг” на основі забезпечення в контексті децентралізації нормативно-правової бази для створення Єдиних центрів соціальних послуг, упровадження системи соціального планування на місцевому рівні з урахуванням вимог уряду, потреб громади та її залученням до вирішення соціальних проблем;

– удосконалення адміністрування податку на доходи фізичних осіб шляхом зміни нормативів розмежувань та передачі надходжень за цим податком до місцевих бюджетів за місцем фактичного проживання (реєстрації) особи, підвищення ефективності розподілу отримуваних доходів між адміністративно-територіальними одиницями різних рівнів;

– удосконалення системи адміністрування майнового податку шляхом проведення інвентаризації земель та формування повноцінного земельного кадастру, посилення фіскального адміністрування земельного податку й орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, завершення формування державного реєстру речових прав на нерухоме майно;

– розширення джерел доходів місцевих бюджетів, зокрема шляхом введення податку за використання громадського простору та надання права органам місцевого самоврядування визначати ставки цього податку та механізми адміністрування.

– підвищення ефективності та прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування шляхом застосування програмно-цільового методу при формуванні місцевих бюджетів на плановий бюджетний рік, залучення громадськості та її інформування про стан виконання бюджету за допомогою сучасних інформаційних технологій, зокрема, Internet-порталу “Прозорий бюджет”;

– забезпечення системності та узгодженості нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу в Україні.

Висновки і пропозиції. Пенсійна система України залишається складною та непрозорою як з погляду юридичного регулювання, так і з погляду організації фінансових потоків. Основною складовою системи соціального захисту населення є саме пенсійне забезпечення. Тому подальший розвиток пенсійної системи як елементу соціального захисту населення не може здійснюватися ізольовано від реформування суспільно-політичних та соціально-економічних процесів. Це обумовлює необхідність комплексного державного управління реформами в системі пенсійного забезпечення та соціальній політиці і удосконалення відповідних організаційно-економічних механізмів у цих сферах в контексті децентралізаційних процесів в Україні. Зміцнення бюджетної децентралізації не можна розглядати як послаблення функцій держави, а навпаки, останні мають посилюватись не через використання адміністративних механізмів, а ринкових, які мають різні форми і методи їх забезпечення. І дуже важливим є врахування перелічених вище ризиків та вжиття заходів, направлених на їх запобігання в процесі децентралізації.

Література

1. Губрієнко О.М. Проблеми та перспективи реформування пенсійної системи України / О.М. Губрієнко // Вісник Запорізького національного університету. – № 4. – 2010. – С. 57-64.

2. Єлісеєва, Л. В. Пенсійна система України: виклики та перспективи [Текст] / Людмила Володимирівна Єлісеєва, Наталія Сергіївна Примачук // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; ред.кол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 1. – С. 23-27.

3. Калита Т. А. Проблеми розвитку пенсійної системи в Україні та шляхи їх розв'язання / Т. А. Калита // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 1(64). – 2014. – с. 100-105.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI, станом на 13.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Промова Міністра фінансів Наталії Яресько на засіданні Уряду щодо виконання Державного бюджету за 2015 рік. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadushchodo-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-za-rik?category=bjudzhet>.
7. Пенсійна реформа – спроба №3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Economics/136867>
8. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні. Аналітична доповідь / О. С. Власюк, Л. Г. Шемаєва, Н. В. Корень та ін. ; під ред. О. С. Власюка. – К. : НІСД, 2015. – 80 с.

References:

1. Hurbriienko O.M. Problemy ta perspektyvy reformuvannia pensiinoi systemy Ukrainy / O.M. Hurbriienko // Visnyk Zaporizkoho natsionalnogo universytetu. – № 4. – 2010. – S. 57-64.
2. Yelisieieva, L. V. Pensiina systema Ukrainy: vyklyky ta perspektyvy [Tekst] / Liudmyla Volodymyrivna Yelisieieva, Nataliia Serhiivna Prymachuk // Ekonomichniy analiz: zb. nauk. prats / Ternopilskiy natsionalnyi ekonomichniy universytet; redkol.: V. A. Derii (holov. red.) ta in. – Ternopil: Vydavnycho- polihrafichnyi tsentr Ternopilskoho natsionalnogo ekonomichnogo universytetu “Ekonomichna dumka”, 2016. – Tom 23. – № 1. – S. 23-27.
3. Kalyta T. A. Problemy rozvytku pensiinoi systemy v Ukraini ta shliakhy yikh rozv'iazannia / T. A. Kalyta // Naukovyi visnyk Natsionalnogo universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo). – 1(64). – 2014. – s. 100-105.
4. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Biudzhetniy kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 r. № 2456-VI, stanom na 13.02.2016 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
6. Promova Ministra finansiv Natalii Yaresko na zasidanni Uriadu shchodo vykonannia Derzhavnogo biudzhetu za 2015 rik. Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadushchodo-vykonannia-derzhavnoho-biudzhetu-za-rik?category=bjudzhet>.
7. Pensiina reforma – sprobа №3 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://tyzhden.ua/Economics/136867>
8. Priorytety reformuvannia ta napriamy perspektyvnogo rozvytku mizhbiudzhetnykh vidnosyn v umovakh biudzhetnoi detsentralizatsii v Ukraini. Analitychna dopovid / O. S. Vlasiuk, L. H. Shemaieva, N. V. Koren ta in. ; pid red. O. S. Vlasiuka. – K. : NISD, 2015. – 80 s.

Стаття надійшла до редакції 29.06.18 р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. Петренком В. П.